

7. Скуратівський В.Т. Берегиня / В.Т. Скуратівський. – К. : Рад. письменник, 1987. – 278 с.
8. Скуратівський В.Т. Писанка тисяча років тому / В.Т. Скуратівський // Україна. – 1992. – № 26. – С. 16–17.
9. Станкевич М.Є. Українські витинанки / М.Є. Станкевич. – К. : Наук. думка, 1986. – 123 с.
10. Тищенко О.Р. Історія декоративно-прикладного мистецтва України (XIII–XVIII ст.) / О.Р. Тищенко. – К. : Либідь, 1992. – 189 с.
11. Халезова Н.Б. Декоративная лепка в детском саду / Н.Б. Халезова. – М. : ТЦ Сфера, 2005. – 112 с.
12. Художня культура України : навч. посіб. / за заг. ред. Л.М. Масол. – К. : Вища школа, 2006. – 239 с.

СТАРКОВА Н.О.

РОЗВИТОК У СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ ВНЗ ЗДІБНОСТЕЙ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ З ТЕКСТОМ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ

Автономна діяльність щодо підвищення рівня володіння іноземною мовою найчастіше пов'язана з читанням як з джерелом професійної інформації.

Програма ставить перед майбутніми спеціалістами завдання з формування та розвитку здібностей для самостійної роботи з текстом, що є основною умовою підготовки студентів до практики володіння різними видами читання та їх використання.

До цього питання у своїх статтях зверталися: А.Я. Багрова, І.Д. Людмирська, С.К. Фоломкіна, З.І. Кличникова, Н.Д. Гальськова, Е.Б. Яструбова та інші.

Актуальність цієї теми є беззаперечною, адже у ХХІ ст., що характеризується впровадженням комп'ютерної техніки інноваційних технологій у всі сфери життєдіяльності людини, полегшенням доступу до інформації будь-якою мовою, можливістю укладання інтернаціональних угод, швидким розвитком бізнес-зв'язків між країнами, вивчення іноземної мови є невід'ємною складовою обраної професії.

У цій статті розглянуто певні способи опрацювання тексту та види завдань, котрі сприяють розвитку в студентів здібностей до самостійної роботи з опрацювання тексту з метою виокремлення в ньому та подальшого опрацювання інформації.

Мета статті – розглянути читання, його види й результати, які можна буде отримати при вивченні іноземної мови студентом під час навчального процесу у ВНЗ, комбінуючи аудиторну та самостійну позааудиторну роботи.

Найпростішим видом читання є ознайомлювальне, яке має пізнавальний характер. Робота над текстом полягає у вилученні основної інформації, зазвичай з великих текстів, визначенні теми тексту та розподілі інформації на головну та другорядну [1; 2].

Вивчальне читання спрямоване на повне розуміння тексту та виділення головної думки. На відміну від ознайомлювального читання, де акцент робиться на мовному змісті (термінології, ключових словах-зачіпках), вивчальне читання має за мету максимально точний переклад прочитаної інформації. Для закріплення цього виду читання використовуються вправи у вигляді тестів, що містять не загальні фрази, а конкретні деталі й уточнення, за допомогою яких можна визначити, наскільки точно був зрозумілий прочитаний текст [5; 6; 11].

Наступним є оглядове читання, що передбачає загальне ознайомлення з текстом. Під час його виконання необхідно оволодіти швидким вилученням інформації.

ції, за допомогою якої можна обговорити тему, яка порушується у тексті та виписати тези для цитування.

Пошукове читання – це не лише ознайомлення та аналіз тексту, а й вміння вибрати необхідну інформацію з кількох джерел. Пошукове читання досить тісно пов'язане з іншими видами мовної діяльності – аудіюванням, усним мовленням та письмом. Удосконалення цього виду читання проводиться шляхом безпосередньої самостійної роботи студента. Під час виконання завдань з пошукового читання обов'язковою є певна база знань з іноземної мови, якою володіє студент, вміння вибирати з кількох джерел та оперативно опрацьовувати об'ємну інформацію з подальшим її використанням. На цьому етапі студенту надаються тексти, що стосуються майбутньої діяльності абітурієнта: реклама, прес-релізи, статті наукового, економічного, фінансового, політичного, психологічного, культурного, суспільного спрямування тощо.

Заключним етапом є остаточне відшліфовування всіх видів читання за допомогою вправ, які містять зразки текстів з реального життя: складання угод, написання анотацій і рецензій, автобіографії та заяви, тобто студент повинен вміло вибрати та застосувати необхідну інформацію за обраною спеціальністю.

При достатньому рівні цих навичок студент без жодних перешкод зможе застосовувати здобуті знання в майбутній професійній діяльності. Зосередження на оволодінні читанням під час навчального процесу сприяє:

- збагаченню граматичних навичок;
- удосконаленню лексичних навичок;
- збагаченню фонетичних навичок;
- різносторонньому розвитку розумових здібностей студента;
- стимулюванню до розмовної практики (speaking);
- закріпленню мотивації до вивчення іноземної мови.

У методиці викладання іноземної мови визначені три основних види вправ, котрі допомагають оволодіти студенту вмінням самостійної роботи з текстом:

– *pre-reading* – це завдання, котрі виконує студент перед безпосереднім читанням тексту: ознайомлення із заголовком, розміром, тематикою тексту й завданнями, поставленими після тексту;

– *reading (while reading)* – це завдання, які студент виконує, читаючи текст: запам'ятовування чи нотування ключових слів, складання плану, визначення головної думки твору та сортування інформації на основну та другорядну;

– *post reading* – це завдання, котрі подані після самого тексту [3]. Це може бути список запитань, на які потрібно відповісти чи то в усному, чи то в письмовому вигляді, участь в обговоренні тексту, висловлення власної думки та думки автора з використанням цитат з тексту тощо. Важливим є виконання вправ, спрямованих на оволодіння мовним матеріалом, усуненням труднощів при роботі з текстом у лексиці та граматиці, дотримання вказівок, які допомагають більш точно зрозуміти текст і передбачають самостійну роботу.

Приклади вправ Pre-reading

Вправи перед читанням тексту.

Викладач ознайомлює із заголовком та основними дійовими особами, власними назвами, подіями, явищами, фактами тощо.

1. Чи можна здогадатися про приблизний зміст тексту за заголовком?
2. Чи є асоціації, думки щодо поданих ключових слів?

3. Що ви знаєте чи що чули стосовно теми тексту?
4. Опис малюнка, діаграми чи схеми.
5. Асоціації та висловлення думок про можливий зміст тексту за зображенням (за наявності), усний опис, деталізація.

Примітка. Викладач обговорює зі студентами їх думки, асоціації та може записати їх на дошці; запропонувати студентам самостійно скласти міні-таблицю.

Можливе коротке обговорення та вільне проглядання тексту студентами, а опісля вже більш детальна дискусія стосовно того, чи правильними були здогади студентів та наскільки вони близькі із самим текстом. Наступна підгрупа завдань складається для того, щоб студент виділив конкретну інформацію з тексту.

Reading (while reading)

Студенти спершу читають текст, вилучаючи задану інформацію, при цьому не приділяючи надмірної уваги незрозумілим частинам тексту. Його етапи:

1. Викладач пропонує вголос прочитати перший та останній абзаци тексту та висловити думки щодо головної думки тексту.
2. Студентам пропонують речення, а вони вирішують, правдиві твердження чи ні;
3. Викладач може ставити певні запитання для обговорення.
4. Безпосереднє уважне читання тексту.

Примітка. Студентів можна поділити на групи для надання цьому завданню забарвлення змагання для більшого зацікавлення та максимального залучення аудиторії.

Наступні вправи спрямовані вже на *деталізоване усне обговорення* та вже усунення незрозумілих частин тексту [7]:

- тлумачення заголовку тексту;
- пояснення певних ключових слів своїми словами;
- складання розгорнутого плану;
- запис певних тез;
- нотування цитат першочергової інформації;
- перефразування активу в пасив, чи навпаки; використання прямої та непрямої мови;
- підбір синонімів, антонімів до конкретного слова;
- заповнення пробілів частинами мови; підбір смислового слова;
- знайти у тексті тлумачення певного слова-терміна;
- знайти слова-відповідники;
- знайти тлумачення ключового слова у паралельній колонці (роздруківки-вправи, що надаються викладачем);
- придумати речення з новим словом-терміном (для кращого запам'ятовування та подальшого використання слова).

Post-reading

Ці завдання мають завершальний характер: підбиття підсумків, аналіз думки автора та зіставлення з власною, включають:

- пояснення заголовка тексту та його влучності. Пропозиції власних заголовків;
- порівняння з іншими статтями, дослідженнями, творами з цієї теми;

- впорядкування непослідовно розмішених абзаців за складеним планом;
- написання власного закінчення твору, висновку чи рецензії до статті;
- написання листа до автора тексту чи складання списку питань для уявного інтерв'ю з автором чи вигаданим героєм тексту;
- складання таблиці всіх “за” та “проти” щодо прочитаного тексту;
- спільне обговорення зроблених висновків;
- підбиття підсумків.

Слід зазначити, що всі запропоновані вправи можуть варіюватися за змістом і комбінуватися між собою за бажанням викладача-методиста з метою підвищення рівня ефективності та зацікавлення студентів у самостійній роботі в позааудиторний час та на заняттях в аудиторії.

Follow-up-завдання розширюють уявлення про пересічне навчання читання, яке практикується, адже змушує виконувати об'ємну роботу студентами під час лекцій, при цьому максимально зосереджуючи свою увагу. Практика проведення лекцій-дискусій з використанням методик pre-reading, while reading, post-reading мимоволі приваблює всіх студентів, спонукає до активної участі під час лекцій та продовження опрацювання домашнього завдання в позааудиторний час, спрямовуючи абітурієнта на конкретну мету. Мотивація – невід'ємна і значуща складова під час навчального процесу. Контроль знань (тестування індивідуальне чи фронтальне, однією чи двома мовами, опитування усне та в письмовому вигляді (контрольні, самостійні роботи), іспити тощо), визначення рівня кожного зі студентів також є прекрасним заохоченням до вдосконалення та збагачення свого мовного багажу [10]. Умовно виділяють навіть мотиваційно-стимулювальну функцію такої перевірки знань, яка створює мотиви та заохочення до читання і самостійної роботи. Адже активна аудиторна робота дає можливість кожному студенту виявити свою кмітливість і швидкість у засвоєнні нової інформації, а в позааудиторний час – закріпити та збільшити свої знання під час самостійного опрацювання з метою відзначитися на занятті й отримати схвальний відгук від викладача. Бажання відзначитись є природними та виправданими з погляду психології, оскільки кожна людина, а зокрема молода та амбітна, якою є студент, є індивідуумом та при кожній ліпшій нагоді намагається самоствердитись та довести свій інтелектуальний рівень на фоні інших [4; 9].

Позитивним є те, що, виконуючи завдання різнопланового характеру для розвитку читання, студент паралельно з освоєнням прочитаного матеріалу, розвиває розмовні навички (speaking), що тренуються в аудиторний час під час проведення дискусій та обговорень; збільшується словарний запас професійної лексики, що веде до підвищення рівня знань майбутнього спеціаліста; пошук у тексті ключових слів-термінів та складання з ним речень сприяє кращому фіксуванню їх у пам'яті, що дає студенту можливість під час спілкування використовувати більшу кількість професійних виразів та словосполучень; обговорення незрозумілих частин тексту та тлумачення нових слів і термінів розвивають мислення студентів іноземною мовою, що є дуже важливим та визначальним фактором. Позааудиторна робота, що включає виконання домашнього завдання з написання твору-відгуку чи рецензії, дає студенту можливість висловити власну думку, враження, щось додати чи порівняти з вже відомою інформацією. У такий спосіб відбувається повне закріп-

лення матеріалу з читання, до того ж самостійна письмова робота покращує вміння висловлювати свою думку на папері (writing) [1; 8].

Оволодіння студентом іноземною мовою є поступовим накопичувальним процесом, під час якого відбувається формування та систематизація здобутих знань. Однією з основних складових вивчення іноземної мови є читання, оскільки саме з його допомогою збільшується поінформованість студента в різних сферах: науці й культурі, мистецтві та соціальному житті [11].

Висновки. Отже, усі методи, котрі допомагають та пришвидшують здобуття знань, ретельно досліджуються та входять до навчальних програму ВНЗ. На прикладі читання, котре розглянуте у цій статті, можна переконатись у важливості та необхідності зосередження на ньому уваги під час навчального процесу. Важливим є той факт, що компонування аудиторної та позааудиторної самостійної роботи студента, яка включає читання не лише програмної літератури, а й додаткової, стає джерелом для поповнення активного та пасивного словарного запасів абітурієнта. Можна зробити висновок, що саме оволодіння різними видами читання є чи не найважливішим та основоположним чинником для вільного використання іноземної мови майбутнім спеціалістом як у професійній, так і в інших сферах суспільного життя.

Література

1. Багрова А.Я. Обучение чтению в рамках многоуровневой подготовки специалистов в неязыковом вузе / А.Я. Багрова // Оптимизация обучения иностранным языкам в системе многоуровневой подготовки специалистов (неязыковые вузы). – М.: МГЛУ, 1999. – Вып. 431. – С. 31–36.
2. Багрова А.Я. Формирование коммуникативных умений в чтении / А.Я. Багрова // Коммуникативная ориентированность обучения иностранным языкам внеязыковом вузе : методические рекомендации для преподавателей). – М.: МГЛУ, 1998. – С. 36–44.
3. Людмирская И.Д. Обучение чтению в режиме самостоятельной работы на втором этапе подготовки в неязыковом вузе / И.Д. Людмирская.
4. *Autonomy and independence in language learning* / Edited by Phil Benson and Peter Voller. – London and New-York : Longman, 1997. – P. 121–125.
5. Dickinson L. *Self-instruction in language learning* / L. Dickinson. – Cambridge University Press, 1987.
6. Ястребова Е.Б. Самостоятельность или автономность в обучении иностранным языкам: назад в будущее? / Е.Б. Ястребова // Языки в современном мире : материалы V Международной конференции. 2006. – Ч. II. – С. 780–785.
7. Barnett M.A. “More than meets the eye. Foreign language reading: Theory and practice.” (Language in Education series No. 73). Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall Regents / M.A. Barnett / Center for Applied Linguistics-ERIC Clearinghouse on Languages and Linguistics. – 1989.
8. Bernhardt E.B. (1986). Reading in the foreign language. In B.H. Wing (Ed.), “Listening, reading, and writing: Analysis and application.” Middlebury, VT: Northeast Conference.
9. Barnett Marva A. ERIC Clearinghouse on Languages and Linguistics Washington DC. // Teaching Reading in a Foreign Language. ERIC Digest, 1988. – P. 45–46.
10. Гальскова Н.Д. Современная методика обучения иностранным языкам / Н.Д. Гальскова. – М.: Аркти, 2000. – С. 34–37.
11. Коряковцева Н.Ф. Современная методика организации самостоятельной работы изучающих иностранный язык / Н.Ф. Коряковцева. – М.: Владос, 2002. – С. 102–109.